
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa : Sprawozdanie z Działalności Wydziałów : Wydział II nauk historycznych, społecznych i filozoficznych : Sprawozdanie komisji logiki

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 54, 145-149

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W Wydziale II postanowiono ograniczyć tymczasowo zakres tego rodzaju Biuletynu do spraw Komisji Logiki, żeby wypracować odpowiednią dla tego gatunku technikę edytorską przy sposobności przedsięwzięcia, które mniej by angażowało Wydział jako całość. Ukazał się pierwszy numer p.n. *Biuletyn Komisji Logiki* (3 arkusze wydawnicze) z datą czerwca 1991, do którego doszedł Supplement (pół ark. wyd.) z datą września 1991. Najobszerniejszą pozycją zeszytu jest wspomniany wyżej zbiór streszczeń na Sympozjum w Oksfordzie. Wśród pozostałych materiałów jest sprawozdanie ze zorganizowanego przez Komisję Logiki w 1990 w Krakowie Międzynarodowego Sympozjum z okazji setnej rocznicy urodzin Kazimierza Ajdukiewicza, trzy zapowiedzi wydawnicze związane z pracami Komisji Logiki, jedna recenzja, jeden artykuł informacyjny (o recepcji polskiej logiki i filozofii we Włoszech), wreszcie kronika zdarzeń bieżących. Większość materiałów została zredagowana po angielsku w celu poinformowania potencjalnych współpracowników za granicą o bieżącej działalności TNW na polu logiki. Biuletyn jest sprzedawany w trzech księgarniach warszawskich. Zostały zebrane materiały do następnego numeru, poświęconego tworzeniu banku danych dla logiki w Polsce, stąd zeszyt opracowany jest po polsku; jego mutacja angielska, mająca poszerzyć krąg współpracy, przewidywana jest jako jeden z następnych numerów.

NAGRODY CZŁONKÓW

Dwa kolejne zdarzenia nie należą do aktualnej działalności naukowo-wydawniczej, ale zasługują tu na odnotowanie jako publikacje odzwierciedlające indywidualne osiągnięcia członków Wydziału. Dwaj Koledzy otrzymali nagrody naukowe naszego Towarzystwa. Jednym z nich jest **Ryszard Kiersnowski**, dawny Przewodniczący Wydziału II, nagrodzony za studium historyczne *Niedźwiedzie i ludzie w dawnych i nowych czasach*, PIW 1990, stron 471. Drugim jest **Jan Woleński**, członek Komisji Logiki, nagrodzony za badania poświęcone w głównej mierze historii polskiej logiki, opublikowane w książce pt. *Filozoficzna Szkoła Lwowsko Warszawska*, PWN 1985 (s. 348), której wersja angielska ukazała się w roku 1990 nakładem holenderskiego wydawcy Kluwer Academic Publishers.

Na pograniczu działalności naukowej i organizacyjnej znajdują się prace Logiki w zakresie łączności elektronicznej. Są one przedmiotem osobnego sprawozdania organizacyjnego Komisji Logiki.

c) sprawozdanie komisji logiki

Sprawozdanie to dotyczy działalności na polu pewnych zastosowań informatyki, toteż wypada poprzedzić je wyjaśnieniem, jak ma się ona do statutowych zadań Komisji Logiki. W nazwie Komisji, w imię zwięzłości wymieniona

jest jedynie logika, ale regulamin Komisji określa zasięg działania szerzej, uzupełniając go o nauki pokrewne logice, w szczególności informatykę.

Znaną jest rzeczą związek logiki z informatyką teoretyczną; np. pojęcia algorytmu, automatu, maszyny Turinga itp. należą w tym samym stopniu do logiki co do informatyki. Warto zwrócić uwagę na szansę uprawiania tej dziedziny w ramach TNW, ponieważ w Polsce ma ona znakomitych przedstawicieli w osobach Andrzeja Bliklego (aktualny prezes Polskiego Towarzystwa Informatycznego), Zdzisława Pawlaka (członek PAN), Władysława M. Turskiego (pierwszy prezes PTL, wykładowca informatyki w Imperial College w Londynie) i innych, nie są oni jednak członkami naszego Towarzystwa (ową elitę polskiej informatyki reprezentuje w TNW jedynie kol. Antoni Mazurkiewicz).

W tej sytuacji związek logiki z informatyką w Komisji Logiki realizuje się na inny sposób, związany z praktyką używania komputera jako narzędzia pracy badawczej, autorskiej, wydawniczej. Ten rodzaj związku z informatyką obserwuje się i w innych dyscyplinach humanistycznych, np. w lingwistyce czy w psychologii. Od logiki jednak jest do tych kompetencji o tyle bliżej, że istnieje w niej silny nurt polegający na stosowaniu komputerów w dowodzeniu twierdzeń (a poprawność dowodzenia jest głównym przedmiotem logiki), zaś doświadczenia w tej dziedzinie ułatwiają przejście do innych zastosowań informatyki. W Komisji Logiki nurt ten jest reprezentowany przez pięciu spośród ośmiu jej członków, mianowicie przewodniczącego (czł. zwyczaj. TNW) oraz kolegów: prof. W. Buszkowski, dr S. Czuba, dr R. Murawski, dr A. Trybulec, prof. K. Trzęsicki. W drugim nurcie prac Komisji, związanym z historią logiki polskiej znajdują się koledzy: prof. J. Jadacki, prof. L. Koj, prof. M. Przełęcki, prof. Jan Woleński (wszyscy czterej – członkowie TNW), a ponadto dr R. Poli (Trento) i prof. P. Simons (Salzburg).

Komisja Logiki od samego początku, datującego się na jesień 1989, planowała z jednej strony prace nad historią logiki w szczególności polskiej, z drugiej strony – zwracając się ku teraźniejszości – bank danych aktualnej logiki polskiej. Badania pierwszego rodzaju są intensywne i owocne, nie byłoby jednak właściwe zaliczanie ich wszystkich na poczet prac Komisji. Wiele z nich jest indywidualną zasługą czterech kolegów: Jacka Jadackiego, niezrównanego znawcy dziejów polskiej logiki od strony bibliograficznej i biograficznej, Roberto Poli'ego, dyrektora ośrodka studiów nad logiką i filozofią środkowo-europejską, Petera Simonsa, autora licznych prac o polskich logikach oraz Jana Woleńskiego, międzynarodowego autorytetu w kwestiach Szkoły Lwowsko-Warszawskiej i jej światowej roli (wyróżniony za te prace nagrodą TNW, 1991). Tym natomiast, co jest dziełem Komisji jako organizatora prac jest stopniowe przygotowywanie gruntu, niejako infrastruktury, pod Elektroniczny Bank Danych Logiki, w skrócie BDL, oraz związany z nim *Elektroniczny Klub Dyskusyjny Logiki*, oba zorganizowane w systemach łączności elektronicznej. *Oto główne prace na tym polu wykonane w roku 1991.*

(1) Zostało stworzone, w sensie przygotowania ram organizacyjnych, środków finansowych oraz formy i techniki wydawniczej, forum informacyjne i dyskusyjne pod tymczasową nazwą *Biuletyn Komisji Logiki*; w lipcu ukazał się nr 1, uzupełniony Suplementem wydanym we wrześniu. Ma on, oprócz właściwej biuletynom funkcji informacyjnej i kronikarskiej, pełnić funkcję medium komunikacji w gronie uczestników i twórców BDL. Funkcja ta będzie się realizować m.in. przez zamieszczanie instrukcji dla autorów i użytkowników Banku oraz publikację przykładowych tekstów składających się na jego zawartość wraz z reakcjami, komentarzami i pomysłami czytelników. (zob. niżej (4)).

(2) Został stworzony lokalny system łączności elektronicznej dla potrzeb BDL. Ma on pełnić rolę jedynie wspomagającą w stosunku do głównego systemu opartego na międzynarodowej poczcie elektronicznej (zob. niżej (3)). Jest to jednak rola znacząca wobec ułomności polskiej realizacji *e-mail* biorących się z niepełnego jeszcze udziału Polski w tej instytucji, jak i z niedostatków technicznych. Ten Elektroniczny Punkt Kontaktowy, w skrócie EPK, znajduje się w Zakładzie Logiki Filii UW w Białymstoku, tel. (885) 24365, gdzie przez całą dobę czynny jest komputer z modemem, podłączony do specjalnie wydzielonej linii telefonicznej, z oprogramowaniem, które umożliwia następujące procedury. Każdy użytkownik modemu (w innym zakładzie lub w domu) może połączyć się z EPK i zostawić tam wiadomość, otrzymać wiadomość (jeśli ktoś ją dlań pozostawił), zapoznać się z aktualnym wydaniem biuletynu prowadzonego przez operatora węzła, pobrać dowolne ze zgromadzonych w archiwum węzła plików, jak np. teksty Biuletynu Komisji Logiki, programy związane z automatyczną weryfikacją dowodzenia lub twierdzeń i inne, jak też pobrać, nadać lub uzupełnić dane do BDL. Ponadto, użytkownicy uprzywilejowani (tj. wtajemniczeni w odpowiednie hasło) mogą zdalnie pracować na komputerze EKPa w zakresie systemu operacyjnego PC DOS. Wszystkie techniczne rozwiązania, gdy idzie o ich aplikację, wzorowanie na organizacji lokalnych węzłów poczty elektronicznej w sieciach w rodzaju FIDO, są dziełem kol. Stanisława T. Czuby, który pełni też funkcję operatora systemu. Koncepcja organizacyjna jest wspólnym dziełem jego i niżej podpisanego. EPK w Białymstoku zdał już egzamin przy opracowywaniu pierwszego Biuletynu Komisji Logiki w komunikacji między Warszawą (siedziba redaktora) i Białymstokiem (wykonawstwo techniczno-edytorskie).

(4) Zostały przeprowadzone prace o charakterze rozpoznawczym i organizacyjnym przygotowujące wykorzystanie poczty elektronicznej do celów Banku Danych i Klubu Dyskusyjnego. W centralnym węzle krajowym sieci EARN założono konto adresowe dla BDL, mające zarazem służyć jako skrzynka redakcyjna dla wydawnictw Komisji Logiki. Ma ono nazwę *filomat*; adres ten jest obsługiwany przez *Fundację na rzecz Informatyki, Logiki i Matematyki* posługującą się powyższym skrótem. Ponadto podjęto przygotowania organizacyjne i samokształceniowe (umiejętność obsługi systemu) do założenia listy dystrybucyjnej *list server*, stanowiącej podstawowy środek komunikowania się we-

wnątrz większych zespołów w ramach poczty elektronicznej, co w naszym przypadku będzie służyć Klubowi Dyskusyjnemu Logiki. Poszczególne zaś sekcje tego klubu mogą się tworzyć m.in. na zasadzie list adresowych, tj. takiej organizacji, że każdy uczestnik sekcji tworzy na swoim koncie zautomatyzowaną listę adresów pozostałych uczestników, co sprawia, że każdy komunikat jest za jednym naciśnięciem klawisza doręczany wszystkim członkom sekcji, a nad podsumowaniem i wykorzystaniem wyników czuwa inicjator wymiany zdań na dany temat.

BDL składa się z jednostek informacyjnych, stanowiących odpowiedniki haseł osobowych w encyklopediach; są one sporządzane przez osoby, których dotyczą, stanowią więc autobiogramy. Dzielią się one na podstawowe i rozszerzone. Hasło podstawowe obejmuje imię i nazwisko, datę urodzenia, adresy (w tym elektroniczny), miejsce pracy, tytuły stanowiska i funkcje mające znaczenie dla kooperacji na polu logiki, dziedziny badań i zainteresowań określone przez zestaw słów kluczowych, wreszcie (fakultatywnie) oferty współpracy badawczej lub dydaktycznej oraz określenie profilu poszukiwanych partnerów. Hasło rozszerzone zawiera w sobie hasło podstawowe, a ponadto wybrane w liczbie ok. 20 pozycje bibliograficzne danej osoby oraz stosunkowo obszerną (do 1 arkusza wyd. tj. 40 KB) autobiografię naukową. W tej ostatniej oprócz opisu własnej drogi naukowej, to jest podejmowanych problemów, osiągniętych wyników, ewolucji poglądów itp. znaleźć się mogą dane o nagrodach i tytułach honorowych, członkostwie akademii i towarzystw naukowych itd.; nie umieszcza się tego punktu w haśle podstawowym, ponieważ BDL nie pretenduje do kompletności, zorientowany jest głównie na nawiązywanie i organizowanie współpracy: badawczej, wydawniczej, dydaktycznej itp.

Klub Dyskusyjny Logiki jest instytucją samą w sobie, a zarazem wspiera on tworzenie Banku Danych. Jest on pomyślany jako urządzenie typu *list-server* (lista dystrybucyjna) w poczcie elektronicznej, co znaczy, że istnieje lista osób dopuszczonych do uczestnictwa, które mają prawo nadsyłać swoje wypowiedzi na temat właściwy danej liście. Wypowiedź taka jest automatycznie przesyłana wszystkim uczestnikom listy. Każdy może ją przeczytać i jeśli uzna którąś za nieważną dla siebie usuwa ją ze swego zbioru, interesujące zaś zachowuje i może reagować na nie odpowiedziami, które znowu docierają do wszystkich uczestników. Żeby nie było tak, że każdy ma do czytania wszystko, można określić listę tematów i wymagać od korespondentów, żeby podawali temat w opisie listu, co (przy technice anonowania listów właściwej poczcie elektronicznej) uczyni go widocznym dla każdego, kto zabiera się do przeglądania aktualnej korespondencji. Opracować procedurę tworzenia zbioru tematów dla naszej listy, zwanej Klubem Dyskusyjnym Logiki, jak i procedurę administrowania Klubem – to zadania Komisji Logiki na rok 1992. Tematyka wymiany wiadomości i poglądów wśród członków Klubu powinna dostarczyć systemu słów kluczowych dla celów banku danych lub też do weryfikowania i ulepszania tego systemu, gdyby został on stworzony wcześniej. Zaś znajomość składu Klubu będzie pomocna w uzupełnianiu zbioru uczestników i użytkowników Banku Danych.

Została zainicjowana seria monografii Komisji Logiki, której pierwszą pozycją ma być książka Witolda Marciszewskiego *U podstaw Sztuki Argumentacji: Logika, Informatyka, Modele Komputerowe*. Jej projekt został przedstawiony na posiedzeniu Wydziału II w dniu 5.XI.1990, a w czerwcu została skierowana do recenzji, której autorem jest Leon Koj, członek Wydziału i członek Komisji Logiki. Maszynopis książki wraz z recenzją został poddany ocenie Komisji Wydawnictw na posiedzeniu w dniu 17.VI.1991. Dzięki zapoznaniu się członków Komisji Wydawnictw z recenzją, dyskusja na Komisji miała charakter nie tylko administracyjny lecz także merytoryczny i m.in. doprowadziła do propozycji zmiany podtytułu, który miał brzmieć „od dawnych mistrzów po erę informatyki”. Autor zgodził się z tym poglądem, co jednak miało za skutek dalej idącą przebudowę treści książki, ujętą w nowym podtytule o brzmieniu *logika i teoria inteligencji*. W tym zmodyfikowanym ujęciu książka nawiązuje do współczesnej problematyki sztucznej inteligencji, która w znacznej mierze wyrosła z badań logicznych. Książka ma się ukazać w roku 1992.

Powyższy raport pokazuje, jak wyniki roku 1991 przechodzą w nowe działania, stanowiące projekty w stosunku do prac, których wykonanie będzie kolejnym etapem w długofalowym planie Komisji Logiki – etapem przypadającym już na rok następny.

Witold Marciszewski

Brytyjsko-Polskie Sympozjum Logiczne w Oksfordzie

W dniach 18-25 września odbyło się w Oksfordzie w Anglii Brytyjsko-Polskie Sympozjum Logiczno-Filozoficzne współorganizowane przez Komisję Logiki przy Wydziale II TNW. Organizatorem serii spotkań, do których należało to sympozjum jest ze strony angielskiej British Academy jako partner Polskiej Akademii Nauk reprezentowanej w przypadku imprez filozoficznych przez Komitet Nauk Filozoficznych PAN. Wobec trudności finansowych tego Komitetu, zrezygnował on w roku 1991 z roli współorganizatora na rzecz Towarzystwa Naukowego Warszawskiego reprezentowanego przez Komisję Logiki, która pozyskała sponsora w postaci Zakładu Logiki, Metodologii i Filozofii Nauki FUW (Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).

Przygotowanie naukowe z naszej strony polegało m.in. na skompletowaniu streszczeń odczytów i opublikowaniu ich w *Biuletynie Komisji Logiki* Nr 1 (czerwiec 1991) i w Suplemencie do niego (wrzesień 1991). Egzemplarze Biuletynu zostały na czas dostarczone pocztą stronie angielskiej. Zostało zaproszonych 10 osób, z których wszystkie wygłosiły zapowiedziane referaty. Z tych osób dwie zostały zaproszone bezpośrednio przez organizatorów, pozostałe stanowiły zespół zorganizowany przez Komisję Logiki na tej zasadzie, że weszli doń bądź członkowie Komisji bądź osoby rekomendowane przez jej członków